

Sztenderdek, oktatásfejlesztési, -tervezési kompetenciák

Az oktatási szektorra vonatkozó nemzetközi és nemzeti IKT stratégiák és fejlesztések eredményei, az iskolaszámítógépes programok, az elektronikus tanulási környezet és általában a digitális kultúra, az IKT ismeretek és készségek megjelenése a tanárképzésben és továbbképzésben. Ez utóbbi több 10.000 aktív pedagógust érint Magyarországon is, akik tanulmányaik során legfeljebb hagyományos audiovizuális technikai, oktatástechnikai, és jó esetben oktatástechnológiai, képzésben részesültek. Az IKTanár-ICTeacher elnevezésű Európai Unió projekt¹ célja hogy elősegítse az IKT alkalmazását az általános és a középiskolai oktatásban. A konzorcium tagjai: Nyugat-magyarországi Egyetem (HU), Österreichische Computer Gesellschaft (AT), Universidade de Santiago de Compostela (ES), VIA University College – Læreruddannelsen i Århus (DK) és a University of Westminster (EN). Az IKTanár programmal a konzorcium azt a szükségletet kívánja kielégíteni, hogy a tanárok megfelelő IKT képzettséggel rendelkezzenek. A tanítás és tanulás minősége javulni fog, és a tanárok munkavállalási lehetőségei is bővülnek, az alábbiak következtében: az IKT alkalmazások szükségességének és előnyeinek tudatosítása; a tanárok alapvető IKT kompetenciáinak megerősítése; a pedagógiai gyakorlathoz szükséges IKT kompetenciákat segítő kurzusok kidolgozása; a kurzus bevezetése európai standard IKT képesítésként. Az IKTanár (IKTanár) továbbképző programot azért dolgozták ki, hogy a tanárokat segítse alapvető IKT-kompetenciáik fejlesztésében. *„A program segíti a tanárokat abban is, hogy meglévő tanítási módszereikre, eszközeikre, forrásaikra és pedagógiai ötleteikre támaszkodva alkalmazzák a web 2.0-ás eszközöket, és ezzel elérjék, hogy a „média-kultúrsokk” pozitív hangsúlyt kapjon. Az IKTanár minden tanár számára elérhető, szaktól és iskolafokozattól független átfogó számítógéppel kísért (blended learning) tanfolyam. Hogy ennek a heterogén célcsoportnak hatásos továbbképző programot kínáljon fel, az IKTanár-tanfolyam úgy szerveződött, hogy nagyfokú pedagógiai szabadságot és kreativitást biztosítson. Ez segít abban, hogy a tanárok korábbi szakmai tapasztalatai hasznosuljanak.”* Az ICTeacher projekt egyik legfontosabb vívmánya, az ICTeacher tantervének és tesztjének, mint az ECDL által támogatott terméknek az akkreditációja. Ily módon a tanárok egy széles körben elismert bizonyítványt szereznek. Az „IKTanár kézikönyv a trénerek számára” c. 2010-ben megjelent Interneten is elérhető kiadvány² a továbbképző kurzus vezérfonala, amely tanterv, a tananyag és tesztek mellett egy kompetencia térképet is tartalmaz. Ez lényegében az IKT-vel kapcsolatos pedagógiai technológiai teljesítménycélok rendszere, amely az önálló tanuláshoz is jól használható.

Az oktatástechnológusok, oktatásfejlesztők, médiaszerkesztők általános készségei, amelyek egy része a tanári mesterségnek is szükségszerűen részévé vált, a következőkben foglalhatók össze:

- Információ-strukturálás (információ felvétel, -rögzítés, -tárolás, -osztályozás, -rendezés stb.)
- problémamegoldás (soktényezős rendszerek felmérése, összefüggések meglátása, alternatív megoldások kidolgozása stb.),
- a viselkedés és kognitív tudományok eredményeinek, különösen a tanulással kapcsolatos ismeretek alkalmazni tudása (nemcsak ismerete),
- információ-visszakeresés, tartalmi, formai és technológiai szelektálás (a források megfelelő használata).
- interperszonális készségek (team-vezetés, tárgyalás, kapcsolatteremtés, szervezés stb.)

¹ <http://www.icteacher.eu/index.php?id=60&L=8>

² http://ict.cesga.es/courses/ICTWS/document/TrainingManuals/ICTeacher_Training_manual_HU.pdf?cidReq=1

Mindezen kompetenciák adott tanulócsoporthoz, célközönségre vonatkoztatott, pedagógiai, pszichológiai, szaktudományos, szaktantárgyi és szakmódszertani ismeretekre épülnek. Az „Instructional Design and Development” ismeretek és készségek térképe. Az általános készségeken alapuló speciális készségeket, tevékenységeket a szakma legerősebb szervezete, az Association for Educational Communication and Technology Oktatásfejlesztési Szakosztálya³ speciális munkabizottságának kutatásai, és a hazai felsőoktatási gyakorlat⁴ szerint – a következők alkotják:

- az oktatás fejlesztésére alkalmas projektek meghatározása,
- a szükséglet-meghatározás irányítása,
- a tanulók, hallgatók jellemzőinek megállapítása,
- munka-, feladat és tartalomstruktúrák jellemzőinek elemzése,
- tanulási eredmények megfogalmazása,
- a tanulási környezet jellemzőinek elemzése,
- a tanulási tevékenységek megfelelő sorrendjének meghatározása,
- oktatási stratégiák specifikálása,
- célhierarchiák képzése,
- a tanítási-tanulási folyamatoknak megfelelő tanulási források kiválasztása,
- tankönyvek és taneszközök, oktatócsomagok értékelése,
- nyomtatott segédletek, audiovizuális szemléltető anyagok készítése,
- elektronikus tananyagok szerkesztése,
- az oktatás, képzés értékelése,
- képzési csomagok, kurzusok kidolgozása,
- tanár-továbbképzési szemináriumok vezetése,
- oktatásfejlesztési projektek tervezése és irányítása,
- hatékony kommunikáció vizuális, orális és írásos eszközökkel,
- megfelelő interperszonális kapcsolatok, team-vezetés,
- oktatásfejlesztési folyamatok indoklása, terjesztése, elfogadtatása.

Az oktatástechnológiai szakismeretek, szaktudás jelentős része a már bemutatott oktatásfejlesztési és tervezési modellek és folyamatok ismeretét és alkalmazását jelenti.⁵ Az egyes modellek különböző léptékű tevékenységrendszereket reprezentálnak, így kialakultak médiumfejlesztési (tematikus egységekre vonatkozó), kurzus vagy programfejlesztési (curriculum szintű), és oktatási rendszerfejlesztési (pl. távoktatási, e-tananyag) modellek. Mindezekhez speciális ismeretek és készségek kapcsolódnak. A legismertebb az FSU-ADDIE modellen alapuló AECT oktatásfejlesztési modell, a legkomplexebb, pedig az International Society for Performance Improvement (ISPI) által ajánlott modell.

Az International Board of Standards for Training, Performance and Instruction⁶ kidolgozta a kompetenciák, ill. szakterek rendszerét, ezek: Online tanulói kompetenciák; Oktatástervezési kompetenciák; Értékelési kompetenciák; Oktatói kompetenciák; Training manager kompetenciák. Az **ibstpi** által kifejlesztett modell alapján az oktatástechnológusok,

³ Association for Educational Communication and Technology Standards
http://aect.site-ym.com/resource/resmgr/AECT_Documents/AECTstandardsREV2005.pdf

⁴ Nádasi András: Az új oktatástechnológia és az oktatásfejlesztés digitális eszközrendszere
http://okt.ektf.hu/data/nadasia/file/tananyag/oktataselemelet/1_bevezet___clok_s_kompetencik.html

⁵ Nádasi András: Oktatástechnológiai, rendszerfejlesztési, és humán teljesítménytechnológiai modellek
<http://www.ektf.hu/agriamedia/index.php?page=presents&present=140>

⁶ International Board of Standards for Training, Performance and Instruction
<http://www.ibstpi.org/competencies.htm>

oktatásfejlesztők, médiaszerkesztők, pedagógiai technológiai rendszertervezők mester és doktori képzéséhez számos kompetencia-alapú⁷ egyetemi tanterv és program készült⁸. Az elektronikus tanulási környezetben megvalósuló folyamatok tervezéséhez különösen hasznos az Instructional IDOL-2008⁹, amelyet a Capella University dolgozott ki, szintén az **ibstpi** sztenderdek alapján.

http://www.oktatas.hu/koznevelés/projektek/tamop_315_pedkepzes_fejl/projekthirek/tamop315_nemzetkozi_kitekintes

⁷ A competency is defined as a “knowledge, skill, or attitude that enables one to effectively perform the activities of a given occupation or function to the standards expected in employment” (Richey, Fields, & Foxon, 2001, p. 31). Source: Richey, R.C., Fields, D.C., & Foxon, M. (2001). Instructional design competencies: The standards (3rd ed.). Syracuse NY: ERIC.

⁸ Competencies and Standards for Instructional Design and Educational Technology - Discussion Paper for ITFORUM, April 17-21, 2006 <http://itforum.coe.uga.edu/paper89/ITForumpaper89.pdf>

⁹ Capella University: Instructional Design for Online Learning (IDOL) Specialization Outcomes and Specialization Competencies http://www.capella.edu/idol/idol_competencies.pdf